

Universitätsbibliothek Wuppertal

Davidis Ruhnkenii Opuscula Varii Argumenti, Oratoria, Historica, Critica

Ruhnken, David

Lugduni Batavorum, 1823

Oratio de Doctore Umbratico

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1660](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1660)

ORATIO

DE

DOCTORE UMBRATICO (*),

habita a. d. XXI Septembris ann. MDCCLXI, quum in
Academia Lugduno-Batava ordinariam Historiarum
et Eloquentiae professionem auspicaretur.

Cum ante quadriennium eoque amplius ex hoc illustri atque edito loco, auspicii causa, verba facerem, etsi animo non mediocriter conturbabar, tamen me erigebat sustentabatque ipsius muneris, tum mihi delati, cogitatio, quod non tam disertam et rhetorum artificis expolitam orationem, quam nudam argumenti e Graecis literis hausti enarrationem postulabat. Hodiernus autem dies majorem mihi curam et sollicitudinem injicit. Etenim non satis est, locum minus tritum, et ab Historiarum tradendarum munere non alienum, ex vetustatis memoria depromere, nisi hic idem omnibus verborum sententiarumque luminibus ita frequentetur, nemo ut unus, quin Eloquentiae etiam Professio in loco posita sit, in dubium vocare possit. Verum multo vehementius commoveor et loci, in quem prodeo, splendore, et muneris, quod auspico, amplitudine et gravitate. Est haec propria et perennis hujus Academiae gloria, illustrari magnis in omni doctrinarum genere viris, in
hac

[(*) *Umbraticus* minus recte in malam partem dicitur: Vid. quae de hac Orat. in Praef. dicta sunt.]

hac autem humanitatis disciplina sine exemplo maximis. Nam ex quo ille inprimis, omnium, quotquot fuerunt, aut fortasse futuri sunt, Literatorum princeps, Josephus Scaliger, Batavam gentem incorrupto veritatis et elegantiae, quae praeis Graecorum Latinorumque monumentis continetur, gustu imbuit, hujus Academiae fasti, quot humaniorum literarum Professores, totidem prope heroes ostendunt. Omnes ne commemorem, quis ignorat Dan. Heinsii, Jo. Fred. Gronovii, Jac. Perizonii et P. Burmanni consecrata ad omnem posteritatis memoriam nomina? Adhuc, non dicam in animis, sed paene in oculis nostris versatur recondita Vir eruditione, et de laudandarum artium studiis praeclare meritis, quem nuper acerbo funere extulimus, Franciscus Oudendorpius. Talium virorum partes cum excipiendae sint, nemo est, quantumvis ingenii et doctrinae copiis affluat, quin se sacro quodam horrore corripere sentiat, nedum ego, qui tantae rei facultatem ut assequer, optavi quidem semper, assecutum me esse, nunquam existimavi. Neque haec tenuitatis meae conscientia linguam tantum, per se satis infantem, debilitat, sed omnem etiam laetitiae, ex novo honore hauriendae, sensum, si non excutit e pectore, hebetat certe atque obtundit. Verum enim vero demissum animum allevat Vestra, Ornatissimi Auditores, de me spes et opinio, quam ore vultuque ad festivitatem composito significatis: recreat inprimis atque confirmat honorificum sapientissimorum Academiae Moderatorum de me iudicium, cui eo minus dissidere par est, quo longius et humilis pressatio abfuit, et blanda munerum conciliatrix, gratia.

Etenim, quae singularis summorum virorum est prudentia, non temere me in hunc altiore locum pro-
vexerunt, sed Graecarum literarum praelegendarum
provincia mihi demandanda, per quadriennium virium
mearum periculum fecerunt. In qua administranda
cum me talem gessissem, qualem maxime voluerunt,
idoneus illorum iudicio visus sum, cui publicam
Historiarum et Latinarum literarum disciplinam de-
legarent. Nec ignorabant illi, Graecarum Latina-
rumque literarum studium nuper se, quorundam ho-
minum inertissima segnitie, scidisse, ut, quae olim
unae eademque, nunc duae prope diversae artes esse
videantur. Sed cum iidem praeclare didicissent, has
litteras ipsa natura et genere ita colligatas implicatas-
que teneri, ejusdem ut sit dementiae, Latinas a
Graecis divellere, et navim communem cum socio
dividere, verissime statuerunt, tanto quemque me-
liorem esse Latinarum literarum magistrum, quanto
meliorem Graecarum, et tanto meliorem Graecarum,
quanto meliorem Latinarum.

Jam praetervectus scopulum, in quo ne pudor
meus offenderet, verebar, liberiore magisque soluto
animo ad dicendi argumentum accedo, quod, ut spe-
ro, bonum omen novi honoris auspiciis faciet, erit-
que huic loco et tempori accommodatum. Omnium
fere, in simili munere adendo, orationem vel in li-
teris commendandis, vel in caussis, cur illae laban-
tur et ad interitum vergant, inquirendis video con-
sumi. Quas quidem caussas cum alii aliunde repe-
tant, hi vehementius invehuntur in juventutis desi-
diam et mollitiem: illi parentes objurgant, qui ad

am-

ambitionis vanitatem, et quaestus humilitatem referant omnia, ad cultum ingenii nihil: hi ingens, quod nuper exarsit, vernacularum linguarum excolendarum studium Graecas Latinasque literas e medio pellere indignantur: illi denique bonas artes, potentium virorum patrocinio orbatas, sic concidisse, graviter conqueruntur. Vere omnes ac merito: quis neget? At mihi in hanc cogitationem incumbenti, quicumque in hoc argumento copiosissime sunt diligentissimeque versari, visi sunt praecipuam, quae literarum fundum affligit, calamitatem vel plane transiisse, vel leviter attigisse, sive quod ejus rei explicatio aliquid invidiae habitura videretur, sive quod semet ipsi imprudenter traducere nollent. Profecto, quae vulgo Musis infesta creduntur omnia, non tantam melioribus literis pestem afferunt, quantam multorum, qui se humanitatis magistros dici haberique volunt. Hi enim cum praeclaram juventutis indolem absurda, et nullo consilio temperata, disciplina corrumpunt, et felicia natura semina, quae fovere et excitare deberent, extinguunt, quid, quaeso, aliud agunt, nisi ut ipsum humanitatis studium in perniciem vocent, teterrimamque barbariem reducant? Vere igitur Petronius Arbiter omnem liberalis doctrinae, inprimis eloquentiae, in deterius lapsae culpam confert in *umbraticum Doctorem, qui juvenum ingenia delet*. Juvat, quam Petronius leviter perstrinxit umbratici doctoris disciplinam, in hoc eruditissimorum hominum conventu explicare uberius, praesertim cum illa examinanda, quam ipse viam ac rationem docendi tenendam putem, simul significare ac

declarare possim. Quod dum facio, quaeso a Vobis, Ornatissimi Auditores, ut me, sicut facere instituistis, benigne attenteque audiat.

Etsi plerique mortales insito quodam lucis et celebritatis studio ducuntur, multos tamen in literarum studiosis reperietis, qui sive naturae morositate, sive superbia, et aliorum contemptu, sive nimia literarum aviditate, sive quacunque alia causa, in musci umbra ita se literis abdant, ut reipublicae lucem, hominumque consuetudinem fugiant, nec quicquam, quod ad communem fructum et utilitatem pertineat, in adspectum producant: qui inde a Latinis *umbratici* sunt appellati. Hi postquam se ab hominum commercio segregarunt, ceteris hominibus nulla res similes esse volunt, sic demum, stulte credentes, se graviolem augustioremque speciem habituros. Vultus est tetricus et truculentus, ridiculus incessus, abhorrens a more communi corporis motus, vestitus immunda illuvie squalens, ut non homines diceres, sed hominum terrieulamenta. Quodsi forte ex umbraculis suis in honestioris conventus lumen protrahantur, tum vero quasi in sole caligant, anxie trepidant, nec, ut ingenuos homines decet, oculos at tollere audent. Ex hoc insano solitudinis studio, primum, animus, si ante integer fuit, contumaciam arrogantiamque contrahit. Nam ut infantes, quibus nulli obtigere collusores, contumacissimi esse solent, sic umbratici homines, ab omni convictu consuetudineque civili remoti, cum nunquam vel monendo, vel castigando, ad humanitatem sint comitatemque revocati, duros, difficiles, et prope intolerabi-

biles se aliis praebent. Cumque in illa vita solitaria, qui plus ipsis sapiat, videant neminem, opinionis et assentationis errore se solos inter mortales sapere, se solos pulchros beatosque esse putant. Porro in istis latebris sensum, qui communis dicitur, ita perdunt, ut, si alius, atque de literis, sermo cum ipsis instituatur, vix muliercularum ludibrium effugiant. Talis denique eorum animis stupor ab obscura vivendi ratione offunditur, ut, quid in quaque re verum, pulchrum, et decorum sit, sentire nullo modo queant. E decori praesertim neglectu innumera- biles existunt ineptiae, quae per omnes vitae partes vagantur. Hoc Pedantismi vitium (utamur enim Gallico verbo, cum in Latina lingua satis aptum huic rei nomen non invenimus) hoc igitur vitium tam late patet, nullus ut eruditorum ordo sit, quem non ejus contagio levius gravius infecerit. Sed, ut verum vel invitus fatear, maxime hoc malo laborant ii, a quibus omnem decoris, pulchritudinisque sensum, ipsam denique amabilem humanitatem exspectaretis, propterea quod literas, quae ab humanitate nomen habent, profitentur. Quid ergo? an humanissimae literae, quae mores emollire, et feritatem animis eximere dicuntur, quicumque illas colunt, feros atque inhumanos reddunt? An veteres scriptores, pleni venustatis, gratiae, leporis, ut quisque familiarissime cum iis versatus est, ita illum ineptum, agrestem et inficetum a consuetudine sua dimitunt? Minime vero. Unde igitur hujus rei causam ducamus? Nempe haec humanitatis disciplina, primum, rerum magnitudine et varietate tam ampla est, et per tot antiqui-

tatis monumenta dissipatur, ut, nisi quis divino praeditus sit ingenio, remotus plerumque ab oculis populi, omne otium tempusque in ea discenda conterere debeat. Quo umbratili otio cum quidam ita capiantur, ut, Timonis instar, ab omni humana societate abhorreant, sensim inde mores contrahunt, quos dixi. Deinde hae ipsae literae, quanquam maxime elegantia et suavitate censentur, habent tamen hic illic spinas vepresque, non illas quidem a scriptorum ingenio, sed a barbari temporis inscitia et corruptela. In quibus senticetis cum isti, nescio qua mentis pravitate ducti, libentius desideant, quam in laetis amoenisque viridariis, necesse est ingenium etiam exasperari, et velut horridum hispidumque reddi. Huc accedit insanum minutiarum studium, quod proprium est literatoribus otiosis. Gerris enim crepundiisque tractandis animus ad eam humilitatem abjicitur, ut nullius, nisi levis, minutae, et puerilis rei cogitationem suscipere possit.

Jam satis bene cum literis, earumque studiosis ageretur, si tales lucifugi suum modo ingenium perversa studiorum ratione corrumperent. Sed cum juvenilis aetas iis potissimum erudienda tradi soleat, eadem perversitate juvenum ingenia ad altum surgentia delent. Etenim falsa scientiae opinione inflati, non se accommodant infirmis ingeniis, sed, ut supra vulgus sapere videantur, eruditionem venditant, docendo difficultates augent, et angustas puerorum mentes praeceptorum farragine opprimunt et suffocant. Ita fit, ut adolescentuli animum despondeant, et quas nondum cognovere literas, odisse incipiant. Dandum

esse aliquem huic aetati ludum, quo animus remittatur, indulgendum interdum et connivendum levioribus peccatis, una et consentiens prudentum virorum vox est. At hic de umbra doctor semper est

Difficilis, querulus, laudator temporis acti

Se puero:

semper in ore habet illud in scholis adeo decantatum: *o! tempora, o! mores.* Sed ut faciles simus, et hanc tristitiam ac morositatem feramus, quis immanem in puerorum terga saeviendi consuetudinem ferat? Vix alia res est, mihi credite, quae majorem optimarum artium studiis calamitatem importet. Accidit enim nescio quo iniquo literis fato, ut plagosi Orbilii illis potissimum, qui ingenii praestantia literis aliquando ornamento essent futuri, omnem discendi amorem excutiant. Frustra quis erectioris indolis juvenes, tali contumelia affectos, ubi semel scholas reliquerint, revocet ad veteres scriptores iterum evolvendos: quippe cum ipso Ciceronis aut Virgilli nomine redit tristis imago immisericordis paedagogi. Quid jam dicam de ridiculo horum magistrorum supercilio et fastu? Ferulam dum gestant, sceptrum regium se tenere opinantur, stolideque jactant, se Grammaticam, doctrinarum reginam, docere, secum et natas et morituras literas: erigunt denique tribunal, Scioppiano isti simile, ad quod summi viri, si forte in vocula syllabave lapsi sint, obtorto collo rapiantur. Atque utinam hanc arrogantiam, ceterasque scholasticas ineptias in scholis relinquerent, nec secum in vitam civilem ferrent! Sed, dum pue-

rorum gregem ficta auctoritate continent, in eam consuetudinem adducuntur, ut extra scholam etiam eandem gravitatem affectent, vultumque minacem ostendant. Quibus moribus cum semet ipsi omnium contemptui exponant, tamen deplorant sortem suam, et graviter queruntur, se lepidorum hominum ludibrio vexari, congressumque suum, tanquam contactu contaminet, a viris illustrioribus vitari. Sed ut illi dignas moribus suis poenas luunt, sic iniquissimum est, paucorum ineptias vulgo ad universos trahi, ipsumque scholasticum ordinem, cujus quanta est utilitas in republica, tanta etiam dignitas esse debebat, in contemptum et invidiam vocari.

Cognovistis, Auditores Ornatissimi, doctorem umbraticum in leviori Grammatices studio: jam eum cognoscite in graviori.

Præclare comparatum est more institutoque majorem, ut juvenus salutari Graecorum Latinorumque scriptorum tanquam succo mature imbuatur. Cum enim viri eximia mente et consilio præditi vidissent, non summam modo humani ingenii vim in Graecis Latinisque eluxisse, artesque omnes liberali homine dignas ab iisdem et inventas esse, et plene cumulateque perfectas, sed incredibiles etiam animi virtutes in eorum libris esse expressas: ex his fontibus omnem ingenii cultum, omnem solidiorem doctrinam, sapientiae porro ac prudentiae praecepta, et, quod multo majus est, vitae bene instituendae exempla haurienda esse statuerunt. Horum igitur scriptorum interpretatione prope omne ejus, qui se humaniorum literarum magistrum profitetur, munus absolvitur. Sed

has

has partes, nolite dubitare, quin omnium pessime tueantur ii, qui tota vita in umbra desederunt. Nam, ut alia mittam, quis non intelligit, ne lucem quidem a tenebris magis differre posse, quam horum vespertilionum iudicium discrepat a veterum scriptorum, quos interpretari conantur, sensu? Hi quidem cum omnem vitam in reipublicae luce, in bello, in foro, in legationibus, aliisque gravissimis civitatis muneribus transegerint, aut mores venustorum hominum consuetudine excoluissent, simillima splendidae vitae monumenta literis prodiderunt. Nihil in illis humile, nihil putidum, nihil ineptis fucatum, nihil quod scholae sordes redoleat: omnia lucent naturali pulchritudine, et singulari quodam splendore, quem magni et elati animi tanquam spiritus afflavit. Jam quomodo magistri, e latibulis extracti, juventutem ad talis pulchritudinis sensum acuent, quam nec sentiunt ipsi, nec, ut sentirent, unquam elaborarunt? Quomodo, qui omnes cogitationes suas in quisquiliis abjecerunt, quid suaviter, acute, venuste, magnifice dictum, secusve, sit, iudicabunt? Mirum fortasse quibusdam videatur, quod dicam: sed verum esse, ipse experiundo cognovi. Saepenumero homines mediocriter docti, at bono praediti ingenio, et vitae humanae usu politi, quid in antiquis scriptoribus rectum, venustum, et admirabile sit, multo melius intelligunt, quam qui aetate in tenebrosos ergastulis conterenda, permagnam sibi eruditionem compararint. Gallica gens, ut ludis dedita scenicis, Tragicorum et Comidarum poetarum exquisitum iudicium habere putatur. Ac vidi in ipso huius gen-

tis

tis elegantiori sexu, non eruditas illas quidem de scholae more, aut ineptas eruditionis ostentatrices, quales Galliae Menander lepida fabula exagitavit, sed quarum praeclarus naturae habitus sola vitae elegantia esset excultus, vidi igitur, quae de Sophoclis et Euripidis dramatis, sibi tantum per versionem cognitis, longe verius iudicarent, quam multi, quos cognoram, de schola literatores, qui omnes horum poëtarum versus memoria tenebant. Non illae quidem disputare poterant de loquendi formulis, de Atticismo, de metro Tragico, sed tanto melius intelligebant, quae ratione fabula esset contexta, quam apte nodi adstricti, et rursus soluti, quantum poëtae artificium in moribus exprimendis, quae sententiarum altitudo, qui animorum motus efficaces vel ad virtutis amorem, vel ad vitii odium concitandum. Vix ullus poëta est, qui lautioris generis et fortunae hominibus magis in deliciis sit Horatio. Cui tametsi nihil ad summam vel ingenii vel artis laudem deest, tamen, quod prae ceteris poëtis, magnis splendidisque viris comes haereat, imprimis tribuendum est mirificae illi urbanitati, quam ex Maecenatis, unius omnium politissimi viri, et vero ex Augusti aula, verissima omnis elegantiae schola, duxit. Hanc Horatii venustatem lucifugi, quos perpetuae lucubrationes stupefecerunt, gustare non possunt: sed ingenio elegantes viri sentiunt eo acrius, quo magis versati sunt in luce commerciorum. Itaque verissimum credo id, quod mihi aliquando confirmavit vir generis splendore, et honorum amplitudine, incertum, an in-

gea

genii et doctrinae elegantia illustrior (*), cum diceret, se juvenili aetate Horatium ita trivisse, ut omnes ejus versus tanquam digitos suos nosset, sed exquisitiores ejus videres et lepores tum demum, cum honorum cursu ad mores hominum, regum imprimis et principum, cognoscendos esset delatus, penitus percepisse. Sed redeat oratio ad umbraticos doctores, unde deflexit. Ut humilis et angustus eorum animus est, ita humilem etiam de antiquis scriptoribus opinionem susceperunt. Nam quod bonorum, quae inde ad nos proficiscuntur, omnium minimum est, ut sermonis puritatem ex iis hauriamus, illi longe maximum et prope dicam unicum bonum censent. Itaque, missis rebus, quarum cognoscendarum causa veteres scriptores ab hominibus sanis leguntur, nihil nisi verba scrutantur, diligentia quidem adeo miseranda, ut, quoties vocabulum vel dicendi forma apud quemque scriptorem occurrat, scrupulose ad calculos vocent. Ex quo luto si se erigant, ritus antiquos et fabulas ad ineptias usque consecantur. Non illi, legendis divinis Homeri et Virgilii carminibus, una cum poëtis animo efferuntur, et semet ipsi videntur majores fieri, non interiores ingenii et sapientiae opes quaerunt, sed in verborum cortice haerent, fabulisque cognoscendis delectantur. Ex quo fabularum studio ortae sunt vanae et ridiculae talium Grammaticorum quaestiones, veterum etiam ludibrio explosae: Quid Sirenes cantare sint solitae? quot Ulysses remiges habuerit? Quae

(*) Comes Guil. a Bentinck,

Quae nomina fuerint heroum in equo Trojano ab-
glitorum? An canes aluerit Cyclops? O! minutos
magistellorum animos! o! stultum laborem ineptiarum!
Iidem in Cicerone non id, quo uno vera ejus
magnitudo judicanda est, vim eloquentiae, sapientiam
vita, haud facile dixerim, an scriptis testatiorem,
animum denique omnium rerum prae patriae salute
contentorem, admirantur, sed festivam loquendi for-
mularum copiam et varietatem. Et mirabimur, ju-
ventutis talibus magistris commissae animos, non ad
magnificentiam alii et roborari, non ad veterum he-
roum exempla formari, sed potius deprimi ad frivo-
larum vanarumque rerum studium?

Hic quod diximus, umbraticos doctores maxime
ritus antiquos venari, nemo ad antiquitatis contu-
meliam trahat. Quis enim, cui mens sana est, re-
prehendat studium ad utilitatem uberrimum, et ad
suavitatem jucundissimum, sine quo nullus ad quem-
vis veterem scriptorem intelligendum aditus patet? Non
morum, consuetudinumque vetustarum investigatio-
nem, sed praeposteram perversamque, qua isti antiqui-
tatem excutiunt, diligentiam spernimus et repudiamus.
Etenim neglecta illa antiquitatis parte, cujus perlate
patet usus, in levibus nugatoriisque inquirendis ver-
santur. Citius tibi explicabunt, qui Deus fuerit Ajus
Locutius, quae Dea Cunina, quae Cloacina, quam
quod sit discrimen inter jus Civitatis, jus Latii, et
jus Italiae. Citius enarrabunt, quid Romani come-
dere et bibere soliti fuerint, quam qua ratione rem-
publicam temperarint. Itaque cupienti tibi aucti-
lapsique Imperii Romani causas cognoscere, ani-
mum

num explebit Montesquieusius ; hi praeclari antiquarii te inanem dimittent. Exitere quondam Aristotelis libri Πολιτειῶν, quibus CLVIII. Rerumpublicarum originem, formam, leges, publicos privatosque mores explicuerat, divinum et admirabile opus, ut e fragmentis existimare licet, quod plurimum aliorum librorum, qui ad nos pervenerint, jactura redemptum vellem. Atque hoc tam grave damnum qui deplorent, multi sunt, qui resarcire conentur, nemo. Haec, haec digna est erudito et antiquitatis studioso homine materia, qua rite tractanda de civili disciplina, atque adeo de genere humano bene mereatur. Contra paedagogorum ingeniis relinquendae sunt insulae de veterum calceis, annulis, fibulis, et poenulis compilationes.

At dixerit aliquis, si inficeti tenebriones in veterum libris nihil nisi ritus et formulas quaerunt, neque adeo vim et praestantiam, quae illis inest, mente et intelligentia consequuntur, qui fit, ut classicos, quos vocamus, scriptores tam ambiciose laudent, sine modo crepantes coeleste Platonis ingenium, Atticos sales Aristophanis, admirabilem Ciceronis eloquentiam, beatam Livii ubertatem? Huic quod respondeamus, non alte petendum est. Nego illos de suo sensu, et de certa animi persuasione sic judicare: negent omnes necesse est, qui eorum stuporem et ineptias cognorint. Quid igitur? Psittacorum instar voces, quas a primariis viris acceperint, reddunt, si forte imperitis persuadere possent, non minus se, quam Scaligeros et Casaubonos, quae tantorum scriptorum sit excellentia, tenere. Ac
ne-

nescio, an priscis scriptoribus contumeliosum sit, ab istis cum laude commemorari. Nam qui a studiis nostris alieni, Demosthenem, ut hoc utar, aut Ciceronem talium magistrorum praeconio celebrari audiunt, statim sibi fingunt speciem abjecti, inepti et umbratici literatoris, quales sunt, qui eos laudibus ferunt. Unde fit, ut multi optimos antiquitatis scriptores istorum jejunitate metientes, ipsas ingenuas artes, quae inde ad nos manarint, respuant, ac pro nihilo ducant. Enimvero paedagogorum labe non est cum divinis viris communicanda. Jaceant magistelli: in coelo sint veteres heroës: rideatur paedagogica disciplina: in honore sint artes ab antiquorum ingenio ad nos profectae. Sed non satis est cerebrosis doctoribus, veteres comparato ad ostentationem studio laudare, nisi hanc laudem conjungant cum acerba ingeniosorum, quos recentior aetas tulit, scriptorum vituperatione. Etenim seculum, quo vivunt, illis adeo consentuisse videtur, nihil ut in ullo doctrinae genere, quod legi operae pretium sit, proferre queat. Nauseant ad Bossueti et Fenelonii eloquentiam: illepidos vocant lepores Molierii: sordet Cornelius cum Sophocle, Racinius cum Euripide comparatus. Fontanum vero ubi Phaedro longe praeferrunt, plane cerebrum sibi excuti putant. Nos tametsi veteres artibus iis, quae ingenio continentur, ita excellere judicamus, ut posteris omnem sui consequendi spem abstulisse videantur, tamen, quin vel stolidi, vel invidiae labe suffusi, obrectatoris sit, suam nostrae aetati laudem detrahere, nihil dubitamus. Quin ad utilitatem fructuosissimum, atque

quæ ad animi voluptatem liberalissimum est, maxima ex antiquitate ingenia cum ceterioris temporis luminibus committere, et quam felici studio recentiores antiquos illos imitati sint, curiose explorare. Ecquid vero aliud livore pallidi Grammatistae acerbissimo in nova ingenia odio proficiunt, nisi ut ipsi liberalioris animi viris risus jocusque sint, vel, quo nihil est indignius, auctoribus antiquis invidiam consent. Est enim novitiorum quorundam scriptorum ea stultitia, ut se tum demum illatam sibi injuriam egregie repulisse putent, cum indignationem et iram, quæ in paedagogos effundenda fuisset, in ipsam antiquitatem evomerint.

Sentio orationem a proposito paullum declinasse. Agebatur enim inprimis, ut, quæ umbraticorum paedagogorum per omnes humanitatis partes disciplina sit, ostenderemus. Hoc igitur faciemus, ubi ante, quam fieri potest brevissime, demonstrarimus, quomodo eorundem inscitia humaniorum literarum fines, a veteribus sapientissime constitutos, mutarit. Olim humanitatis studis non tantum Poësis, Eloquentia, et Historia, sed inprimis Philosophia, et, sine qua vix percipi philosophia potest, Mathesis continebantur. Quintilianus quidem in ipso Grammatico, id est, poetarum interprete, cum philosophiæ, tum siderum scientiam requirit: quippe poetæ, quos vetustissimos sapientiæ magistros fuisse scimus, permulta Philosophiæ et Astronomiæ vestigia carminibus suis impresserunt. Sed videte, quam versa in deteriorem partem sint omnia. Isti in literarum opprobrium nati literatores, cum nugarum levi-

tati tractandae essent adsueta, Mathesis difficultate deterrebantur, nec Philosophiae severitatem ferebant. Quid igitur accidit? Veteres philosophos omnes, quamvis classicorum auctorum numero comprehensos, procul a se amandarunt, ipsamque Philosophiam (o! coecas hominum mentes!) tanquam infustum omen despuerunt. Videas igitur, qui alios poëtas vastis commentariis obruant, non audere attingere Lucretium. Mole annotationum et conjecturarum laborant Ciceronis Orationes et Epistolae. At ejus libris philosophicis, qui interpretis nomen et dignitatem sustinere possit, nondum obtigit quisquam. Quid? Manilius nonne tenebris sordibusque adhuc oppletus jaceret, nisi literatores in paucis graviorum artium praesidio instructi, Scaliger, Huëtius et Bentlejus illum sibi explicandum corrigendumque summissent? Quae cum ita sint, quis miretur, literatores saepe a philosophis tanquam syllabarum aucupes rideri, qui paleas modo e veterum libris legant, uberrima rerum sententiarumque segete neglecta? Quo opprobrio si tales, quales descripsimus, dignoscensent, ad suum judicium adscribant sententiam nostram. Verum artificium incitiam ad artes ne transferant, neve propter quorundam literatorum fatuitatem, ipsas politiores literas contemnant. Nam turpe est philosophis, nescire hominum culpam segregare ab innocentia rerum.

Philosophia igitur et Mathesi bonarum artium choro exclusis, restat umbraticis magistris Eloquentiae, Poësis et Historiae disciplina. Jam primum videamus, quam viam faciant ad eloquentiam ituris. Qui

elo-

eloquentiam ex vero aestimant, non magnam vim ad eam comparandam praeceptis tribuunt, sed prope omnem ab animo magno et excelso, virtutis et sapientiae admiratore, vitiorum, sordidarumque rerum contentore, ducunt. Qualem animum si quis veterum oratorum, Demosthenis imprimis et Ciceronis, lectione adjuvet incitetque, assidua dicendi scribendique exercitatione adjungenda, facile, quod in eloquentia summum est, consequetur. Sed ad hanc veram et masculinam eloquentiam cum pravi et illiberalis animi magistri adspirare non possent, aliam adulterinam in scholas invexerunt, verbis turgidam, sententiarum inanem, et ceteris rebus ineptam; ut merito in eos corruptae eloquentiae culpam conjiciat acerrimus umbratilis disciplinae exagrador, Petronius. *Pace vestra, inquit, liceat dixisse, primi omnium eloquentiam perdidistis. Levibus enim atque inanibus sonis ludibria quaedam excitando effecistis, ut corpus orationis enervaretur et caderet.* Hic si ita de aetatis suae rhetoribus judicavit, quid eum, si viveret, de recentioribus magistris censetis judicaturum, qui non eloquentiam, id est, sapientiam copiose loquentem, sed stultitiam loquacem juventuti tradunt, et tum se credunt mirifice locutos, cum oratio sua a communi ratione maxime abhorret. Sunt, qui exoletae vetustatis amore capti, eum Euandri matre loquantur, ut docti etiam, nisi glossaria percursa et prope decantata habeant, in singulis verbis haereant. Multo plures, sprete aurea illa Ciceronis simplicitate et verecundia, tumidum, phaleratum, et translationibus audax dicendi genus sectantur, cujus exemplum

in Symmacho et Sidonio Apollinari habemus. Tales rhetores quondam multorum ex Belgis animos veluti pestilenti sidere afflarunt; quorum perversa ratio tam late manavit, ut etiam nunc reperiantur, qui non aliam orationem, nisi quae ex ampullis, et grande quid sonantibus verbis, nullo aetatis scriptorumque discrimine, conflata sit, pulchram ac magnificam ducant. Atque hanc potissimum causam esse crediderim, quare Belgae, quos cunctis gentibus eruditionis gloria antecelluisse constat, una bene dicendi scribendique laude cesserint Italis, qui se totos ad Ciceronis, et ut quisque ei proximus est, imitationem contulissent. Neque tamen uno hoc morbo novi eloquentiae magistri laborant. Doctam etiam obscuritatem et ipsi captant, et discipulis suis commendant, propterea quod vulgus maxime eorum, quae non intelligit, admiratione stupet. In hac ipsa Academia humanitatis disciplinam tradidit vir quidam doctissimus, extemporali oratione, ut accepimus, satis praestans, sed idem cum curam ad scribendum adhibuisset, stili morositate, et putida eruditionis ostentatione ita omnia obscurans, ut libri ejus, qui extant, non ad bonas literas illustrandas, sed ad hominum ingenia fatiganda scripti esse videantur. Huic vitio etiam affines sunt nonnulli aetatis nostrae philosophi, qui, quas res populari ac perspicuo sermone enunciare possent, nimiae subtilitatis affectatione verbis exprimunt a communi usu abductis, interdum etiam novis, et a se satis inconcinne confictis. Ipsa ratio loquitur, si vel rhetores tacerent, rebus attemperandam esse orationem, humilia summissemagna

magna graviter, mediocria temperate esse dicenda. In quo, dici non potest, quantopere peccent oratores ex umbra, et scholae pulvere ad dicendum prodeuntes. Vidi, qui, quibus verbis Alexander M. milites ad fortiter pugnandum, iisdem discipulos ad discendi studium cohortarentur; et qui in mansuetiorum Musarum contemtores declamaturi, Ciceronis Catilinas compilarent. Vidi contra alios, qui dicta per vernilem jocum a Comicis, rebus gravissimis accommodarent, cum irrisione intelligentium. Adeo verum est, quod divinitus dixit Horatius:

Scribendi recte sapere est et principium et fons.

Quodsi paedagogica fatuitas in Eloquentia, sive aliis tradenda, sive exercenda, ludos praebet, quid eam facere arbitramini in Poëtica studio? Vetus dictum est, poëtam non fieri, sed nasci. Quod etsi semper illi magistri in ore habent, tamen, quae ejus vis sit, non intelligunt. Nam tot formulis et dictatis hanc artem tradunt, quasi naturae nihil, omnia egregiae disciplinae suae tribuenda sint. Ita juvenum, qui celeriores animi motus habent, studia tardant; a natura destitutos exeruciant misere. Sed, o! boni, de medio tollite praeceptorum acervum, nec dubitate, quin vanissimus omnis in hac arte conatus sit, nisi quis altos sensus, laetam uberemque ingenii venustatem, et raram in veritate ac natura imitanda felicitatem, secum quasi domo attulerit. Quo divino munere qui caret, non dicam poëta, sed ne idoneus quidem futurus est poëtarum interpretes. Hoc verissime a nobis dici, vestri in poëtas com-

mentarii ostendunt. Quoties enim poëtis de vestro ingenio ineptias asingitis? Quoties eos corrigendo ad turpem sermonis humilitatem deprimitis? Quoties eorum veneres et latentes jocos, aut non capitis, aut interpretando pervertitis? Sed ineptiendi nullus modus est. Ingenium etiam suum, vel invitatis Musis, in carmine pangendo periclitantur, invitati prava aetatis nostrae facilitate, quae versibus canoris, et ad aurium lenocinium comparatis contenta est, nec magnopere desiderat vel nativam ingenii urbanitatem, vel exquisitarum sententiarum copiam. Quomodo igitur in carminibus scribendis versantur? Ex sicco et arido cerebro si nihil extundi potest, prosodiae, thesauri poëticae, florilegia et similia infelicium ingeniorum subsidia adhibentur. Haerent, unde carminis principium ducant? Ex Helicone advocantur novem sorores, vel ex Olympo totum agmen Deorum. Nuptiae sunt elegia celebrandae? Benignam materiam suppeditant Venus magico cesto cincta, et, quem illa comitem trahit, Cupido pharetratus. Funus versibus ornandum? Convicia de trivio in Parcas et Plutonem congeruntur. Tota denique mythologia ita jactatur et inculcatur, ut Ovidii Ibin te legere credas. Ex horum etiam umbraculis prodierunt difficiles nugae, anagrammata, chronosticha, acrosticha, isopsepha: quae dum refero technopaegnia, jam in ore vestro, Ornatissimi Auditores, fastidii signa conspicio. In his ludicris cum olim graves etiam doctique viri bonas horas perdidissent, est sane, quod gaudeamus, aetatem nostram ita resipuisse, ut, qui in talibus ingeniosi videri velint, vel puer

forum sibilis explodantur. Sed quid poëtastrorum deliriis immoror? Ad Historiæ docendæ rationem veniamus.

Historiam aliter tradit tenebris et squalore obsitus doctor, aliter elegans et vitæ usu limatus. Ille in hoc studio majores memoriæ partes esse censet; hic iudicii. Ille in fabulosi temporis caligine haeret, ubi reconditam eruditionem ostentare, minutasque observationes jactare possit; hic ex vetusta historia certissima quæque deligit, studiumque suum ad hæc quoque ceteriora tempora traducit. Ille præ magni et pulchri insectiæ levibus, vanis et inutilibus immoratur; hic ad Polybii normam indagat gentium origines, sedes, migrationes, regionum conversiones, incrementa, deminutiones, mores, instituta, leges, religionem, nec tantum, quid e venerit, exponit, sed à quibus consiliis et causis quæque actio manarit, quibus artibus casibusve impedita, infelicem exitum habuerit, quibus adjuta, felicem. Ille denique se magnifice circumspicit, ubi immensam factorum nominumque copiam memoria comprehenderit, variamque sibi eruditionem compararit; hic etsi veram eruditionem nec ipse negligit, tamen præstantissimum historiæ fructum esse statuit, splendidis et immortalibus maximorum virorum animis contemplandis, tum se ipsum, tum disciplinae suæ alumnos ad talis virtutis excellentiam conformare, atque adeo inde sapientiæ potius et prudentiæ præsidia petere, quam eruditionis. Extiterunt quidem, superiore præsertim seculo, e latibulis magistri, qui supra Grammaticam sapere, et historiam, scribendis politicis in veteres

Historicos observationibus, ad vitae civilis usum transferre auderent. Sed, mihi credite, nunquam alias turpius se dederunt. Nam scholasticis ineptiis oblitis, de regum et rerumpublicarum controversiis, tanto fastu et supercilio, quanta ignorantia et temeritate, pronunciabant, et prudentiae praecepta, quae cuivis non stultissimo, lectis auctorum verbis, suapte sponte in mentem venirent, ad fastidium usque inculcabant. Quodsi qui in otio et solitudine conseruierint, ad historiam docendam minus idonei reperiantur, quales futuros existimatis in historia monumentis literarum prodenda? Profecto nec bellum commode narrabit, qui nunquam pulverem, solem, clamorem, castra viderit, nec rerumpublicarum virtutes aut vitia intelligenter explicabit, qui a civitate regenda longe remotus, in obscuris angulis vixerit, nec arcana aulicorum consilia callide assequetur, qui hominum aditum sermonemque fugiens, ne privatorum quidem ingenia cognorit, nec dignam magnis rebus orationem afferet, qui in sordibus volutatus, omnem pulchritudinis sensum perdidit. Atque hinc ratio repetenda est, cur, quicquid aetas nostra, in hoc genere efficere conetur, cum antiquis historiae monumentis comparatum sordeat. Nam qui illa aetate historiam literis mandarunt, e Graecis Thucydides, Xenophon, Polybius, e Latinis Sallustius, Caesar, Livius, Tacitus, cum vel exercitiis praefuissent, vel maximas civitates rexissent, vel certe magnam rerum civilium militariumque usum sibi comparassent, non modo acta et eventus, sed consilia etiam et causas verissime exponere, omninoque historiam, quae

quae civilis prudentiae magistra sit, condere potuerunt. Hodie vero quam abjecta et depressa est historiae conditio! ad quam scribendam umbratici fere homines studium suum conferunt, iidemque, quo nihil turpius est, mercede conducti. Itaque jejunis et macilentis annalibus, commentariisque abundamus: historiae quod nomen mereatur, vix habemus.

Ex plena et perfecta earum artium, quas ante commemoravimus, scientia efflorescit et redundat Critice, antiquitatis omnis interpret et iudex, veri obrussa, fraudum indagatrix, corruptelarum expultrix, quae nullis limitibus circumscripta, per oratores, poetas, philosophos, historicos late vagatur, et severam ingeniorum monumentorumque quasi censuram agit. Hujus artis facultate eos tantum, qui ingenio supra communem mensuram eminuerint, omnisque liberalis doctrinae pene infinitam vim animo comprehenderint, excelluisse scimus: qui quam pauci omni aetate fuerint, nemo ignorare potest, nisi qui literarum historiam ignoret. Sed hic in umbraticis doctoribus quid potius mirer, dubito, stultitiamne, an impudentiam? qui hanc divinam artem, quam ne attingere quidem debebant, sibi solis arrogant, hanc tanquam filiolarum exosculantur, hujus denique facultate censi volunt. Etenim ingenium ineptis depravatum, tricasque eruditas potius, quam veram eruditionem, ad Criticem exercendam afferentes, variantium lectionum farragine congerenda, literarum apicibus ad superstitionem usque excutiendis, vocula mutanda, rancido quodam verbo e situ et squalore revocando, egregie, si Dis placet, se Cri-

ticorum munere fungi credunt. Sic, dum se veram putant Criticem tenere, quid aliud, quam vilissimum literarum aucupium, tenent? Nulla autem in re tantopere sibi placent, quam in corrigendi dicam, an depravandi studio. Equidem commemorare possem, qui omnem aetatem in eo conerant, non ut sibi ex antiquis scriptoribus sapientiam, et bene dicendi intelligentiam ac facultatem comparent, vitamque ipsam elegantiore reddant; qui unus est hujus studii fructus, liberali homine dignus: sed ut commissa a librariis peccata investigent, in iisque tollendis operam venditent suam. Igitur ut quisque scriptor barbariae sordibus contaminatissimus est, ita libentissime in eo commorantur, habitant, haerent. Mitto recentioris memoriae exempla, ne quem describere velle videar. Nonium Marcellum quis nescit superiore seculo multo diligentius tritum esse, quam Livium, aut quemvis alium bonum scriptorem? Causam si quaeritis, haec est, quod lacera auctorum apud Nonium fragmenta benigniorem corrigendi materiam praeberent. Quam dispar fuit ratio viri, si quis unquam, Critici, Joan. Freder. Gronovii (*), cujus aurea verba hic recitare, non alienum fuerit: *Ego a prima aetate in lectione veterum id potissimum habui, ut mei mores emendarentur, non ut apices et puncta librorum. Si interim frequenter legendo ea profecimus, ut genium capere scriptoris, ipsumque sua mente et stilo donare possem, in lucro deputavi.*

Bar-

(*) In Epist. ad Nic. Heinsium, Syllog. Epist. T. III. p. 3.

Barbari sunt, qui non puram aquam atque ingenuam, quam turbidam sordibusque permixtam bibere malunt. Sed nihil infelicius magistris, qui in literis et syllabis consenuerunt, pulicum saltus metiuntur, etc. Ad hujus viri normam, quicumque Critici dici haberique volunt, studia sua dirigant, repudiatis stolidis Pseudocriticorum institutis, quibus haec ars in eum contentum adducta est, ut eleganti ingenio viri, aliud studiorum genus professi, ejus cognitionem sibi indecoram et turpem ducant. Quanquam res jam eo rediit, ut Critice contentum sui prope patienter ferat: sed infamia, qua adspergitur, acerbissimum ei dolorem inurit. Etenim permulti eorum, qui se Critices alumnos ferunt, ex umbratico maxime genere, morum foeditate bonis honestisque viris se adeo invisos et pene despuendos reddunt, ut inde summum dedecus et ignominia in ipsam artem, quam se profiteri dicunt, redundet. Citat quidem Critice innocentiae suae testes, Is. Casaubonum, J. Fr. Gronovium, N. Heinsium, J. G. Graevium, alios, quos non minus vitae elegantia, et amabilis morum humanitas, quam Criticae facultatis commendatio nobilitavit. Sed premitur ejus causa multitudine eorum, qui reprehendendi libidine, rixandique furore agitati, tum in summos quosque viros, levissima de causa, debacchantur, tum famam suam inter se lacerant conviciis ex omni aevi memoria conquisitis. Patres atque nostri, incredibile dictu est, quot quam ridicula et pudenda bella viderint inter hos Lapithas et Centauros gesta. Spes erat, futurum, ut seculi nostri humanitas talium ingeniorum ferociam mitigaret. Fal-

so. Nam exorti sunt, et exoriuntur in dies, qui de nugis tricisque tanta atrocitate inter se digladiantur, ut pro capite ac vita certamen suscepisse videantur.

His omnibus commemorandis demonstrandisque, qualis umbraticorum doctorum disciplina, quales mores sint, me arbitror planum fecisse. Nec quisquam amplius dubitabit, quin humanitatis studia, quae olim concelebrata enituerunt, illorum inprimis culpa partim in contemptum, partim in infamiam adducta, deserantur et obsolescant.

Sed veniam eo, quo et officii sanctitas, et hujus diei sollemnitas, me jam dudum vocant. Vobis igitur, illustres Musarum nostrarum praesides ac custodes, gratias, quantas animus capere maximas potest, ago, agamque, dum vivam, quod Vestra auctoritate eam mihi provinciam decreveritis, in qua, quam assecutus sum humaniorum scientiam literarum, si tamen sum aliquam assecutus, certe in qua tantum studii consumi, eam florentissimae, quae hic ingenii cultum capit, juventuti explicare possim. Equidem etsi sentio, me sapientia Vestra fretum plus oneris, quam ferre possim, sustulisse, tamen Vobis recipio spondeoque, me, quod ingenio et doctrinae deest, labore et animi contentione ita pensaturum, nunquam ut Vos Vestri de me iudicii poeniteat.

Vos autem, Clarissimi omnium disciplinarum Professores, viri omni laude cumulati, non multis verbis rogandi estis, ut me, quem dudum ante amicitia vestra non indignum existimastis, libenti animo in amplissimum ordinem Vestrum recipiatis. Morte Vobis ereptus est collega conjunctissimus, Oudendorpius,
quo

quo humanior, candidior, et in omnibus vitae partibus integrior, nec sperando, nec optando, poterat cogitari. Cujus reliquas virtutes si minus Vobis praestare possum, certe humanitatem et candorem praestabo. Cumque me primum natura, tum multo magis ratio ac doctrina ad lenitatem finxerit, vere videor posse affirmare, mihi nullam unquam Vobiscum, nisi in juventute ad sapientiam virtutemque formanda, et hujus Academiae gloria amplificanda, contentionem futuram.

Tu vero, divine senex, Tiberi Hemsterhusi, quanto animum meum gaudio exultare putas, eum Te, quem antea magistrum et alterum parentem salutabam, nunc collega collegam salutem? Quicquid ego sum, Tui muneris sum. Tuere ergo beneficium Tuum, sisque meus, ut in discendo, sic in aliis docendis, dux et moderator. Equidem summum Numen supplex veneror, ut senectutem Tuam, quae aliorum praestat juventute, bonis suis cumulet, atque ad ultimos, quos humanae vitae constituit, terminos producat.

Denique Vos, carissimi Commilitones, compello. Audivistis, qualis sit, quam profiteor, disciplina, non tetrica, non morosa, non umbratica, sed humanitatis, comitatisque magistra. Omni igitur cura et cogitatione in rem pulcherrimam incumbite, et singulare Vestrum erga me studium, quod, cum Vobis ad Graecas literas viam praeirem, alacritate, frequentia, adde modestia et silentio, declarastis, mihi perpetuo conservate.